

ВИЩА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА І КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ НАУКОВОГО ЗНАННЯ: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ

© 2014 НЕПОКУПНА Т. А., СТЕПАНЕНКО С. В.

УДК 33.378-027.563

Непокупна Т. А., Степаненко С. В. Вища педагогічна освіта і комерціалізація наукового знання: проблеми і суперечності

Мета статті полягає у визначенні місця і ролі вищої педагогічної освіти, викладача педагогічного вишу в контексті комерціалізації знання та сучасних соціально-економічних трансформацій, які сьогодні змінюють психологію людей, суспільство, зміщуючи індивідуальну і колективну свідомість та духовно-моральні цінності в бік комерціалізації відносин. Аналізуючи праці багатьох учених, на основі міждисциплінарного підходу нами було з'ясовано, що вплив ліберальних трансформацій на освітню сферу, зокрема на педагогічні вищі, висвітлено в науковій літературі недостатньо. У результаті дослідження було виділено проблеми духовно-етичного плану, котрі пронизують усі сфери життєдіяльності сучасного соціуму; розкрито роль викладача педагогічного вишу як ретранслятора наукового знання, світогляду і цінностей у контексті парадигми дара і даріння; визначено місію педагогічних університетів – формування вчителя, відповідального, системного у своєму мисленні та компетенціях не лише в галузі певного знання, а й здатного коректно і науково верифіковано донести до підростаючого покоління ті системні соціально-економічні зміни, які супроводжують соціальне середовище, популяризувати науковий світогляд з акцентуалізацією на морально-духовний розум, котрий певним чином заперечує комерціалізацію і комодифікацію мислення і цінностей; проведено соціологічне опитування студентів з метою, по-перше, з'ясування їхнього бачення ціннісних конструктів, носіями яких має бути викладач вишу, і, по-друге, їхнього ставлення до комерціалізації вищої освіти. Перспективою подальших досліджень має стати пошук відповідей на фундаментальні економічні питання – що виробляти?, як виробляти?, для кого виробляти?, тобто окреслення чітких контурів фінансової присутності держави стосовно виробництва і надання освітніх послуг педагогічними вишами.

Ключові слова: соціально-економічні трансформації, знання, вища педагогічна освіта, комерціалізація, соціодуховні та моральні цінності, негрошові відношення, парадигма дара і даріння.

Бібл.: 13.

Непокупна Тетяна Андріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри політекономії, Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка (вул. Остроградського, 2, Полтава, 36000, Україна)

E-mail: nepokupnat@mail.ru

Степаненко Сергій Володимирович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри політекономії, Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка (вул. Остроградського, 2, Полтава, 36000, Україна)

E-mail: servl_eh@rambler.ru

УДК 33.378-027.563

Непокупна Т. А., Степаненко С. В. Высшее педагогическое образование и коммерциализация научного знания: проблемы и противоречия

Цель статьи состоит в определении места и роли высшего педагогического образования, преподавателя педагогического вуза в контексте коммерциализации знания и современных социально-экономических трансформаций, которые сегодня меняют психологию людей, общество, смещая индивидуальное и коллективное сознание и духовно-нравственные ценности в сторону коммерциализации отношений. Анализируя труды многих ученых, на основе междисциплинарного подхода нами было выяснено, что влияние либеральных трансформаций на образовательную сферу, в частности на педагогические вузы, освещены в научной литературе не достаточно. В результате исследования были выделены проблемы духовно-нравственного плана, которые пронизывают все сферы жизнедеятельности современного социума; раскрыта роль преподавателя педагогического вуза как ретранслятора научного знания, мировоззрения и ценностей в контексте парадигмы дара и дарения; определена миссия педагогических университетов – формирование учителя, ответственного, системного в своем мышлении и компетенциях не только в области определенного знания, но и способного корректно и научно верифицировано донести до подрастающего поколения те системные социально-экономические изменения, которые сопровождают социальную среду, популяризовать научное мировоззрение с акцентуализацией на морально-духовный разум, который определенным образом отрицает коммерциализацию и коммодификацию мышления и ценностей; проведен социологический опрос студентов с целью, во-первых, выяснения их видения ценностных конструктов, носителями которых должен быть преподаватель вуза, и, во-вторых, их отношения к коммерциализации высшего образования. Перспективой дальнейших исследований должен стать поиск ответов на фундаментальные экономические вопросы – что производить?, как производить?, для кого производить?, т. е. определение четких контуров финансового присутствия государства в отношении производства и предоставления образовательных услуг педагогическими вузами.

Ключевые слова: социально-экономические трансформации, знания, высшее педагогическое образование, коммерциализация, социодуховные и моральные ценности, неденежные отношения, парадигма дара и дарения.

Библ.: 13.

Непокупная Татьяна Андреевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры политэкономии, Полтавский национальный педагогический университет им. В. Г. Короленко (ул. Остроградского, 2, Полтава, 36000, Украина)

E-mail: nepokupnat@mail.ru

Степаненко Сергей Владимирович – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры политэкономии, Полтавский национальный педагогический университет им. В. Г. Короленко (ул. Остроградского, 2, Полтава, 36000, Украина)

E-mail: servl_eh@rambler.ru

UDC 33.378-027.563

Nepokupna T. A., Stepanenko S. V. Higher Pedagogical Education and Commercialization of Scientific Knowledge: Problems and Contradictions

The purpose of this paper is to determine the place and role of higher teacher education, teacher of high school in the context of commercialization of knowledge and modern social and economic transformations that are currently changing the psychology of people, society, shifting the individual and collective consciousness and spiritual and moral values toward commercialization relations. Analyzing the work of many scientists, using an interdisciplinary approach, it was found that the influence of the liberal transformation in the educational sphere, in particular pedagogical universities in the scientific literature is not enough. As a result, studies have highlighted the problem of spiritual and moral plan, which cuts across all spheres of modern society; the role of the teacher of higher teaching school as a repeater of scientific knowledge, ideology and values in the context of the paradigm of the gift or giving gifts was revealed; defines the mission of pedagogical universities – the formation of teachers, responsible, systematic in their thinking and knowledge, not only in the certain knowledge, but also capable of conveying correctly and scientifically verified to those of the younger generation system of socio-economic changes that accompany the social environment, promote the scientific outlook with accentuation on the moral and spiritual intelligence, which in a certain way denies the commercialization and commodification of thought and values; a sociological survey of students was conducted with a goal to, firstly, understand their vision of value constructs the carriers of which must be high school teachers, and, secondly, their relation to the commercialization of higher education. The prospect of further research should be to find answers to fundamental economic questions – what to produce?, how to produce? for whom to produce?, e. i. determining precise contours of the financial presence of the state in the production and provision of educational services by pedagogical universities.

Key words: socio-economic transformation, knowledge, higher pedagogical education, commercialization, social and spiritual moral values, non-monetary relations, the paradigm of the gift and the giving gifts.

Bibl.: 13.

Nepokupna Tetiana A. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Political Economy, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (vul. Ostrogradskogo, 2, Poltava, 36000, Ukraine)

E-mail: nepokupnat@mail.ru

Stepanenko Sergii V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Political Economy, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (vul. Ostrogradskogo, 2, Poltava, 36000, Ukraine)

E-mail: servl_eh@rambler.ru

Розвиток економіки знань актуалізує питання інтелектуалізації нації, відтворення інтелектуального капіталу, підвищення якості вищої освіти. Ліберальний вектор розвитку сучасного суспільства кардинально трансформує вимоги до вищої школи, змушує університети переорієнтуватися на системи підприємницького типу: змінювати управління, організаційну структуру, педагогічні та навчальні технології, фінансування тощо. Дискусії щодо змін у системі вищої освіти, змісті освіти і науки, їх моделей, а глобально і концептуально – призначення (місії) університетів перманентно тривають у наукових колах, у публіцистичному просторі, на побутовому рівні, формалізовано і неформалізовано оприлюднюються, залучаючи до обговорення все більше різнопрофільних фахівців і громадськість.

Серед численних дослідників сучасного освітньо-наукового середовища, котре визнається ними ядром усіх суспільних і ментальних трансформацій і праці яких ґрунтуються на міждисциплінарному підході, назвемо Ф. Альтбаха [1], С. Пролеєва [2], Г. Задорожного [3], О. Аузана [4], Б. Гершунського [5], С. Курбатова [6], Л. Яковенко [7] та багато інших.

Проте, вважаємо, що вплив ліберальних трансформацій на освітню сферу, зокрема на педагогічні вищі, висвітлено в науковій літературі недостатньо. Тому потребує аналізу визначення місця і ролі вищої педагогічної освіти, викладача педагогічного вишу в контексті комерціалізації знання та сучасних економічних, соціальних, політичних, інформаційних та інших перетворень, які сьогодні змінюють психологію людей, суспільство, зміщуючи індивідуальну і колективну свідомість та морально-духовні цінності в бік комерціалізації відносин.

Вищу освіту як процес і результат створення та засвоєння індивідом систематизованих знань, умінь і навиків в умовах цивілізаційних перетворень слід розглядати набагато глибше – як джерело виховання загальнолюдських цінностей, особливий різновид духовного виробництва, сферу формування інтелектуального та соціального капіталу нації. Актуалізація розвитку вищої школи України за світовими стандартами і трендами, перезріла необхідність подолання пострадянської кризи університетської освіти ставить на порядок денний вітчизняної соціогуманітарної науки проблеми теоретичного обґрунтування напрямів модернізації вищої освіти України, розробки практичних рекомендацій щодо реформування і подальшого розвитку окресленої галузі. Сучасний стан справ у вітчизняній вищій освіті в цілому та педагогічній зокрема в контексті тенденцій її комерціалізації потребує теоретичного осмислення та аналізу.

Сучасні процеси глобалізації, інформатизації, модернізації, капіталізації, ультраліберального ринкового фундаменталізму активізували проблеми продуктивності знання – перетворення його у товар, який може бути представлений на ринку, і комерціалізації знання – отримання економічної вигоди, насамперед у формі доходу від його реалізації. Це зумовлено дією кількох чинників. *По-перше*, змінами, які відбуваються в сучасних економіках в умовах «розширення ролі знання, механізмів його ефективного виробництва, розповсюдження і використання» [8, с. 5], що стає основним джерелом економічного зростання. При цьому мова йде про будь-які знання – наукові, повсякденні (побутові), релігійні, інтуїтивні та ін. *По-друге*, намаганнями влади за допомогою адміністративно-правових важелів вплинути на конкурентоспроможність вищої освіти. *По-третє*, майже тотальним переходом до «нової» системи цінностей, що су-

проводжується підміною соціальних конструкцій товарно-речовими/грошовими, витісненням духовно-моральних цінностей матеріально-грошовими.

Очевидно, що бізнес-середовище диктує свої умови: організації, які включені в поле жорсткої конкуренції, привертають увагу споживачів виробленням інновацій як результату співпраці технології, виробництва і маркетингу. Інновації дозволяють вирізняти одні продукти з-поміж інших, задовольняють попит споживачів, формують імідж компаніям, вказують на їх спеціалізацію, детермінують конкурентні переваги, дають змогу отримувати прибуток тощо. Виробництво і реалізація інновацій вимагає грошей, які «дає лише ринок» [9]. Продуктивність і комерціалізація результатів виробництва бізнесу не підпадає під сумнів, на відміну від наукового знання, що народжується і у вищій школі зокрема, і стосовно якого, на нашу думку, існують певні неоднозначності.

Відомо, що знання комерціалізується шляхом додавання вартості товарів і послуг, надання консультаційних і освітніх послуг, оприлюднення досліджень у різних форматах (наукові статті, монографії, бази даних, експертні системи, підручники, навчальні посібники тощо). При цьому визнається, що наукові статті, монографії, інші публікації мають незначну комерційну цінність, а при врахуванні понесених сукупних витрат на підготовку, написання, просування тощо наукової інформації ще й супроводжуються від'ємною комерційною цінністю [8, с. 76]. Традиційно об'єктами комерціалізації виступає формалізоване (документоване) і неформалізоване (недокументоване) знання. І якщо формалізоване знання набуло певної офіційної визначеності при його виробництві та розповсюдженні (комерціалізації) у вищій школі, то стосовно неформалізованого знання, наповненого такими нематеріальними компонентами, як інтелектуально-творчі потенції викладача, його професійні навички і досвід, морально-ціннісні орієнтації та настанови (в ідеалі – людини системно мислячої і духовно збагаченої), існують очевидні невизначеності, суперечності.

Процес вироблення викладачами педагогічних вишів наукових знань, їх передавання та розповсюдження серед студентів має свою специфіку: він, вважаємо і наголошуємо, супроводжується негрошовими відносинами. Суттєва роль у цьому належить сформованим моральним цінностям, носіями і трансляторами яких є викладач. Моральні цінності визначають і як «різні форми вираження моральних вимог: норми і принципи моралі, моральні ідеали, поняття добра, справедливості, честі, гідності, обов'язку, життя людини, її моральні якості, моральні характеристики вчинків, діяльності та стосунків тощо» [10], і як «певні ...неоднозначні стандарти добра, зла, справедливості, честі тощо» [11, с. 60]. «Неоднозначність стандартів» моральних цінностей, їх відносний характер, постійні зміни потребують від викладача будь-якого вишу загалом, а педагогічного вишу особливо, акцентуалізації, уточнення, роз'яснення трансформацій, що супроводжують процеси глобального і локального економічного розвитку, політичних перипетій, соціальних переформатувань, культурних зрушень, модернізації, зокрема і самої сфери освітніх послуг.

У зв'язку із сучасними соціально-економічними трансформаціями дедалі більше занепокоєння викликає той факт, що у грошово-обмінні процеси як у форматі відповідності правовому полю, так і поза його межами, нині включені найважливіші галузі соціальної сфери, які здебільшого

традиційно перебували в полі фінансового зору держави: охорона здоров'я і надання медичних послуг, соціальний захист і визначення пільгових категорій громадян, освіта і процес здобуття знань, наука і пріоритетність фінансування теоретичних розробок тощо. Сьогодні комерціалізується не лише соціальна сфера; товарно-грошові принципи так чи інакше пронизують внутрішньосімейні, подружні, дружні та інші міжлюдські відносини (наприклад, суттєво впливають на прийняття політичних рішень з огляду на матеріальну зацікавленість у належності до того чи того політичного утворення, голосування; усе активніше спостерігається перехід взаємозв'язків надавачів і отримувачів різних послуг у корупційну площину). У рамках нового, «утилітарного» підходу суспільні інтереси витісняються, підміняються реалізацією суто особистісних інтересів. Людина, яка сповідує утилітарні цінності, прагне діставати з усього безпосередню матеріальну вигоду, користь. Злам ціннісних орієнтацій соціуму в бік утилітаризму породжує чимало фундаментальних проблем у всіх сферах суспільного життя.

Так, у сфері сімейних відносин утилітарист-прагматик розглядає сім'ю лише з позицій отримання вигод і задоволення, а, отже, не бачить сенсу в народженні дітей, бо йому не зрозумілі мінові перспективи цих демографічних інвестицій. Для людини такого типу демографічно-соціальне виробництво (народження і виховання дітей) стає архаїчною сферою, що відходить від законів еквівалентного обміну, стає обтяжливою і малоціквою. В економічній сфері, як відомо, утилітаризація означає прагнення людини максимізувати свою корисність. У вітчизняних реаліях це породжує масову нестримну гонитву за наживою у найпримітивніших і найогидніших її формах: від напівлегальної до кримінальної. На рівні індивідуальної трудової діяльності та дрібного бізнесу своєрідною нормою стають хабарництво, крадіжки, обважування, збут неякісного товару тощо. На рівні великого бізнесу процвітають рейдерські атаки, «віджимання» конкурентів, зловживання монопольним становищем тощо. Більше того, цивілізований підхід до утилітарності, зорієнтований на одержання вигоди, що ґрунтується на власній праці, її продуктивності, витісняється примітивним, диким утилітаризмом, спрямованим на отримання максимального зиску на шкоду та/або за рахунок інших. У соціокультурній сфері утилітарні тенденції проявляються в появі окремих соціальних груп, здебільшого молодіжних, які реалізують гедоністично-розважальний стиль життя, не «засмічений» трудовими буднями, а отже – прагнуть отримати матеріальні цінності за дарма, доклавши мінімум зусиль, отримати достаток «з повітря», у кращому випадку – виграти в лотерею, відшукати скарб, у гіршому – «розвести» когось на гроші, незаконно привласнити чуже майно тощо. У політичній царині також відбувається своєрідний зсув цінностей: від дотримання «букви закону», виконання функцій чиновників, урядовців, державних діячів, які оплачуються державою, до маневрування законодавством і віднаходження «можливостей виправдання» особистого збагачення за рахунок використання службового стану.

Такі зміни в різних сферах життєдіяльності соціуму, безперечно, призводять до поступових, а то й революційних зрушень у свідомості та поведінці економічних суб'єктів, хоча ці процеси є взаємозумовленими: як буття визначає свідомість, так і навпаки – соціодуховні та моральні цінності рухають діями людей. Підміна духовної

складової, що виражається у даруванні чеснот душі, комерційною компонентою (вигодою) у відносинах призводить до своєрідної моральної деградації суспільства.

Визнаємо, що особистісна компонента ставлення викладача до мінливого середовища в цілому та таких економічних інститутів, як власність, багатство, гроші, влада, підприємництво, соціальна справедливість, відповідальність тощо, безперечно, присутня. Інтерпретація соціально-економічних, політико-правових подій і явищ зазвичай наявна і в контексті їх суб'єктивної значимості для викладача. Але переважання наукового мислення в людині, яка акумулювала у своїй свідомості знання науки, у своїй душі – моральні цінності, у своїх реакціях – набутий досвід спілкування, дає можливість аналізувати і структурувати інформацію так, щоб донести до студентської аудиторії коректні висновки з того чи іншого приводу. Не менш важливим тут є і довіра, і психологічні відносини, які виникають у процесі триєдиної взаємодії викладач – інформація – студент стосовно створення, передачі та засвоєння знань. Вважаємо, що здебільшого мова йде про своєрідне дарування знання викладачем студентській аудиторії.

Сучасне мінове суспільство, на жаль, нівелює в людей бажання і здатність дарувати: готовність людей обдаровувати світ плодами своєї старанності, таланту, натхнення, відповідальністю за скоєне співвідносна зі спроможністю світу віддарувати. Позбавлений здатності безкорисливого дару індивідуалістично-гедоністичний людський тип, озброєний лише «мораллю успіху», втрачає здатність забезпечити надійне функціонування будь-яких суспільних інститутів та інституцій. Такий тип людини постійно остереігається щось виконати понад норму, вкласти без зиску, зрештою не стільки працює, скільки делегує повноваження тим, хто завдяки душевно-моральній вихованості виконає справу за нього. Очевидно, наскільки є шкідливим такий тип людини у вищій освіті, де закладаються основи майбутнього людського капіталу нації, а у педагогічній вищій школі – тим паче, адже майбутні вчителі покликані соціалізувати, виховати, розвинути закладені сім'єю моральні (і не лише) потенції дитини.

Так, наприклад, альтернативою міновому підходу О. Панарін (1940 – 2003) – сучасний російський філософ – називає парадигму дару і даріння, викладену ним у праці «Православна цивілізація у глобальному світі» [12], яку нами було детально розглянуто [13, с. 118 – 125] у контексті аналізу цивілізаційних перетворень у сучасному українському соціумі на ментально-ідеальному і побутово-реальному рівнях як наслідку кризи вітчизняної освіти. У цивілізації тотального мінового обміну поняття дару, на жаль, зникає, разом із ним зникає й поняття соціальних і моральних зобов'язань. Керуючись логікою мінової раціональності, учитель мав би суворо регламентувати свої дії щодо виховання співмірно до власної оплати праці та/або можливості отримати додатковий дохід у вигляді матеріального «заохочення» від самого вихованця або його батьків. За таких умов втрачає сенс «безперспективна» робота з талановитою, але незаможною молоддю, виховання «важких» підлітків, моральна підтримка закомплексованих вихованців, зусилля зі згуртування колективу, патріотичного, морально-етичного, естетичного виховання тощо. Ця інвестиція в людські душі, дитячі/студентські серця є неможливою без готовності дарувати себе, свій час, свої знання [13, с. 119].

У рамках проведеного нами опитування студентів Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка у грудні 2013 р. було поставлене питання стосовно визначення студентами найбільш важливих ціннісних конструктів, носіями яких має бути викладач вишу. Серед запропонованих варіантів відповідей студентам була надана можливість обрати декілька відповідей одночасно. З'ясувалося, що для 79,2% це – справедливе ставлення викладача до усіх студентів, незалежно від різних дискримінуючих факторів (стать, статус батьків, успішність студента, характер студента, його зовнішність тощо); для 75,2% – знання викладачем предмету; для 47,5% – уміння викладача організувати студентів і спрямувати їх на роботу в аудиторії та поза нею (наприклад, науковий пошук); для 31,7% – моральність, духовність, душевність, доброта у ставленні викладача до студента; для 29% – уміння викладача дослухатися до думки студентів; для 18,5% – уміння викладача перейматися проблемами студента; для 13,2% – уміння викладача впевнено триматися перед студентською аудиторією; для 6,6% – охайний зовнішній вигляд викладача; для 2,7% – неординарна (неочікувана з точки зору традиційної педагогіки) реакція викладача на студентські запити. Як бачимо, доволі значний відсоток відповідей свідчить про те, що сучасним студентам все ж таки конче необхідні справедливість та душевно-моральні складові викладача, що вони прагнуть віднайти у викладачеві людяність.

Комерціалізація вищої освіти і знань апіорі впливає на свідомість споживачів освітніх послуг (студентів та їхніх батьків) щодо розуміння ними процесу навчання і оцінювання знань. Процес навчання, а здебільшого перебування в навчальному закладі, студентами і батьками сприймається як обов'язок викладача і вишу лояльно ставитися до поведінки студента на лекціях, бути поблажливими стосовно знання предмету на семінарських заняттях, заліках, екзаменах. Крім того, дія мінового принципу «ти мені – я тобі» у сфері освіти є таким собі «моральним» виправданням хабарництва і корупції, формує споживачьке ставлення студента до отримання освітніх послуг, переводить взаємодію «викладач – студент» із творчої основи на механічні рейки [13, с. 118], де відбувається «відмова від самих понять соціального обов'язку, любові, співчуття, співучасті» [12].

У контексті вищезазначеного наведемо результати уже згаданого соопитування. Так, цікавими виявилися відповіді студентів щодо їхнього ставлення до комерціалізації вищої освіти, адже переважна більшість опитаних незалежно від форми навчання (бюджетна/комерційна) продемонструвала негативне ставлення до платності освітніх послуг. Серед студентів бюджетної форми навчання 86,2% від загальної кількості опитаних негативно ставляться до комерціалізації вищої школи. Із цієї частки опитаних прояв негативу щодо комерціалізації вищої освіти 21,6% вбачають у «розширенні доступу до вищої освіти людей з посередніми розумовими здібностями»; 78,4% – у «дискримінації вищої школи, оскільки присутній принцип «хто платить, той і замовляє музику». Серед студентів комерційної форми навчання результати опитування становлять 76,4%, 15,4%, 84,6% відповідно.

Серед студентів бюджетної форми навчання лише 5,1% від загальної кількості опитаних позитивно ставляться до комерціалізації вищої школи. Із цієї частки опитаних прояв позитиву щодо комерціалізації вищої освіти 66,6%

вбачають у «розширенні доступу до отримання знань у вищій школі»; 33,3% – у «санкціонованому доступі до отримання диплому про вищу освіту». Серед студентів комерційної форми навчання результати опитування становлять лише 29,4%, 40%, 60% відповідно.

ВИСНОВКИ

Отже, окреслені проблеми вітчизняної вищої педагогічної освіти є такими, що виходять далеко за межі освітньої сфери. Втрата духовно-творчої складової людської праці, криза індивідуальної та суспільної довіри, деградація сім'ї, занепад освітніх інститутів, втрата державою ролі «мецената духовності» як виробника і надавача суспільних благ (освіти) – ці, на перший погляд, невиразні та порізнені струмені деградації підживляють один одного, вливаються в незримі обшири суспільного світосприйняття та знаходять свій прояв у змінах ідеологічного, психологічного, діяльнісного та інституційного компонентів суспільної свідомості. Педагогічна освіта є сферою діяльності, де ключовою для осягнення її змісту і сенсу виступає парадигма дару і даріння. Втрата освітою феномену дару, згасання взаємодії обдаровування – віддаровування між Учителем і Учнем має наслідком вульгаризацію тайнства пізнання світу в процесі спільної творчості, є свідченням занепаду високого і світлого в людині, відступництвом суспільства від досягнутих висот духу та інтелекту.

Вважаємо, що комерціалізація (у класичному розумінні) знання в педагогічній вишш є вельми складним, суперечливим, а інколи і шкідливим процесом, а тому, на наше глибоке переконання, не вона повинна бути пріоритетною в модернізації педагогічної вищої освіти. Місія педагогічних університетів полягає у формуванні відповідального, системного у своєму мисленні та компетенціях не лише в галузі певного знання вчителя, а й здатного коректно і науково верифіковано донести до підростаючого покоління ті системні соціально-економічні зміни, які супроводжують соціальне середовище, популяризувати науковий світогляд з акцентуалізацією на морально-духовний розум, котрий певним чином заперечує комерціалізацію і комодифікацію мислення і цінностей.

Враховуючи абсолютну максиму про відповідальність держави за ціннісноорієнтоване, духовно збагачене наповнення процесу підготовки майбутніх учителів, предметом подальших досліджень має стати пошук відповідей на фундаментальні економічні питання – що виробляти?, як виробляти?, для кого виробляти?, тобто окреслення чітких контурів фінансової присутності держави стосовно виробництва і надання освітніх послуг, оскільки у педагогічних вишш мають навчатися ті, хто має покликання і свідомо обрав професію учителя, а навчати – духовно вмотивовані та економічно стимульовані (офіційно) викладачі. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Альтбах Ф.** Тенденции в развитии глобальной системы высшего образования: наблюдение за академической революцией / Ф. Альтбах, Л. Райзберг, Л. Рамбли [Электронный ресурс]. – Режим доступа : ihe.nkaoko.kz/upload/Tenden_v_%20ras_global_sistem.pdf

2. **Пролеев С.** Культурно-історичне покликання університету / С. Пролеев // Покликання університету. – К. : Янко, 2005. – 283 с.

3. Задорожный Г. В. Иначе возможное как со-творчество человечности (размышления о главном в связи с кризисом экономической науки). – Полтава : Скайтек, 2011. – 259 с.

4. Аузан А. Миссия университета: взгляд экономиста / А. Аузан [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://polit.ru/article/2013/05/07/auzan/>

5. Гершунский Б. С. Россия и США на пороге третьего тысячелетия: Опыт экспертного исследования российского и американского менталитетов / Б. С. Гершунский. – М. : Флинта, 1999. – 604 с.

6. Курбатов С. В. Університетські рейтинги як фактор легітимації елітного статусу освіти в сучасних умовах / С. Курбатов // Філософія і методологія розвитку вищої освіти України в контексті євроінтеграційних процесів: / [Авт. кол. : В. Андрущенко (керівник), М. Бойченко, Л. Горбунова, В. Лутай, та ін.]. – К. : Педагогічна думка, 2011. – 320 с.

7. Яковенко Л. І. Економічні основи модернізації вищої освіти в умовах становлення економіки знань / Л. І. Яковенко, О. В. Пашченко. – Полтава : Скайтек, 2011. – 216 с.

8. Осипов Г. В. Экономика и социология знания: практическое пособие / Г. В. Осипов, С. В. Степашин / Научный совет по Программе фонд. исслед. Президиума Российской академии наук «Экономика и социология знания». – М. : Наука, 2009. – 220 с.

9. Евграфова И. Ю. Коммерциализация новшеств. Инновационный менеджмент / И. Ю. Евграфова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ekonomika/i002/12.htm>

10. Основи філософських знань [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://subject.com.ua/philosophy/osnovi/198.html>

11. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого : підручник для науковця / Ю. П. Сурмін. – К. : Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. – 302 с.

12. Панарин А. С. Православная цивилизация в глобальном мире / А. С. Панарин [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.rospil.ru/thought/panarinas/panarin_as_index.htm

13. Степаненко С. В. Криза освіти у парадигмі дару О. Панаріна / С. В. Степаненко, Т. А. Непокупна // Соціальна економіка. – 2011. – № 1. – С. 118 – 125.

REFERENCES

Altbakh, F., Rayzberg, L., and Rambli, L. "Tendentsii v razvitii globalnoy sistemy vysshego obrazovaniia: nabludenie za akademicheskoy revoliutsiei" [Developments in the global higher education system: monitoring the academic revolution]. ihe.nkaoko.kz/upload/Tenden_v_%20ras_global_sistem.pdf

Auzan, A. "Missiia universiteta: vzgliad ekonomista" [The university's mission: a view of the economist]. <http://polit.ru/article/2013/05/07/auzan/>

Evgrafova, I. Yu. "Kommertsializatsiia novshestv. Innovatsionnii menedzhment" [Commercialization of innovations. Innovation Management]. <http://ekonomika/i002/12.htm>

Gershunskiy, B. S. "Rossiia i SShA na poroge tretego tysiacheletii: Opyt ekspertnogo issledovaniia rossiyskogo i amerikanskogo mentalitetov" [Russia and the U. S. on the eve of the third millennium: Experience an expert study of Russian and American mentalities]. <http://lib.mgppu.ru/OpacUnicode/index.php?url=/auteurs/view/6063/source=default>

Kurbatov, S. V. "Universytetski reitynhy iak faktor lehitimatsii elitnoho statusu osvity v suchasnykh umovakh" [University rankings as a factor in legitimizing the elite status of education in today's environment]. In *Filosofii i metodolohiia rozvytku vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti ievrointehratsiinykh protsesiv*. Kyiv: Pedagogichna dumka, 2011.

Osipov, G. V., and Stepashin, S. V. *Ekonomika i sotsiologiya znaniia* [Economics and sociology of knowledge]. Moscow: Nauka, 2009.

"Osnovy filosofskiykh znan" [Fundamentals of philosophical knowledge]. <http://subject.com.ua/philosophy/osnovi/198.html>
Proleiev, S. "Kulturno-istorychne poklykannia universytetu" [Cultural and historical mission of the university]. In *Poklykannia universytetu*. Kyiv: Yanko, 2005.

Panarin, A. S. "Pravoslavnaia tsivilizatsiia v globalnom mire" [Orthodox civilization in a global world]. http://www.rospil.ru/thought/panarinas/panarin_as_index.htm

Surmin, Yu. P. *Maisternia vchenoho: Pidruchnyk dlia naukovtsia* [Workshop scientist: A Primer scientist]. Kyiv: Konsortsiium z udoskonalennia menedzhment-osvity v Ukraini, 2006.

Stepanenko, S. V., and Nepokupna, T. A. "Kryza osvity u paradyhmi daru O. Panarina" [The crisis of education in the paradigm of the gift A. Panarin]. *Sotsyalnaia ekonomika*, no. 1 (2011): 118-125.

Yakovenko, L. I., and Pashchenko, O. V. *Ekonomichni osnovy modernizatsii vyshchoi osvity v umovakh stanovlennia ekonomiky znan* [Economic fundamentals modernization of higher education in becoming a knowledge economy]. Poltava: Skaitek, 2011.

Zadorozhnyy, G. V. *Inache vozmozhnoe kak sotvorchestvo chelovechnosti (razmyshleniia o glavnom v svyazi s krizisom ekonomicheskoy nauki)* [Otherwise, the co-creation of humanity as possible (thinking about the main due to the crisis of economics)]. Poltava: Skaytek, 2011.